

UV BERGSLAGEN, RAPPORT 2003:6
ARKEOLOGISK PROVUNDERSÖKNING

Södra Råda gamla kyrkplats

Värmland, Södra Råda socken, RAÄ 19

Dnr 422-1733-2002

Rikard Hedvall, Annika Nordström och Ulrika Wallebom

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

Riksantikvarieämbetet

Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV Bergslagen

Box 1406, 701 14 ÖREBRO

Besöksadress: Drottninggatan 18 b

Tel. 019-17 40 50

Fax 019-17 40 51

www.raa.se/uv

uvbergslagen@raa.se

© 2003 Riksantikvarieämbetet

UV Bergslagen, rapport 2003:6

ISSN 1404-1685

Kart- och fotobearbetning Karlis Graufelds, UV Mitt

Renritning av profiler Lars Östlin, UV Öst

Utskrift Birger Gustafsson Digital AB, Stockholm

Kartor publicerade med tillstånd av Lantmäteriverket, dnr 601-2003/897

Innehåll

Inledning	4
Förutsättningar.....	5
Målsättning	5
Dokumentation	5
Tidigare grävningar i och vid kyrkan	5
Georadarundersökning.....	6
Undersökningsresultat.....	6
Norr om sakristian	6
Koret.....	7
Söder om koret – norra delen.....	8
Söder om koret – södra delen	8
Norr om långhuset.....	9
Långhuset.....	10
Söder om långhuset	10
Vapenhuset	11
Väster om kyrkan.....	11
Klockstapelfundament	12
En härd i långhuset.....	12
Fynd och prover.....	12
Sammanfattning.....	13
Arkeologisk potential.....	14
Förhistoriska lämningar	14
Kyrkoruinen	14
Gravar och kyrkogården	15
Klockstapeln	15
Referenser	16
Administrativa uppgifter	16
Figurförteckning	49
Bilagor	
1. Kontexttabeller.....	17
2. Fyndtabell	25
3. Provtabell	27
4. Kalibrerade ¹⁴ C-resultat.....	27

Under sommaren 2002 genomförde Riksantikvarie-ämbetet, avdelningen för arkeologiska undersökningar i samarbete med Västergötlands och Värmlands museer en arkeologisk provundersökning av Södra Råda gamla kyrkplats.

Fem långa schakt grävdes, dels inom själva kyrklämningen, dels på kyrkogården. Inom kyrkoruinen påträffades gravar, stolphål och lager samt en förhistorisk härd. På kyrkogården fanns, förutom gravar, rester av ett brandlager. Genom föremålsfynd och ¹⁴C-datering kunde man konstatera att platsen har en lång historia.

Innan 1300-talskyrkan byggdes kan det alltså ha funnits en äldre kyrkobyggnad på platsen. Inför kommande arkeologiska insatser är en viktig fråga om den förhistoriska etableringen har varit av religiös karaktär.

Inledning

Träkyrkan i Södra Råda har framför allt blivit känd genom sina fantastiska tak- och väggmålningar. Kormålningarna, daterade till år 1323, med influenser från fransk bokkonst var av ovanligt hög kvalitet och hade få paralleller i Europa. Även målningarna i långhuset var daterade, med årtalet 1494, dessutom var de signerade av målaren Amund. Förutom målningarna var kyrkan också speciell genom att den var en av ett tiotal timmerkyrkor som finns kvar från medeltiden i vårt land. Endast mindre förändringar hade dessutom gjorts av kyrkans ursprungliga skepnad. Förutom förstoring av triumfbågsöppning och fönster förändrades den ursprungliga portalen i sydväst på 1600-talet då denna flyttades till långhusets västvägg. Samtidigt uppfördes där ett vapenhus vilket kom att förändra den medeltida planformen. På 1700-talet tillkom dessutom ett vapenhus på korets södra sida. År 1913 gjordes en genomgripande renovering av kyrkan. En helt ny stengrund lades in. Dessutom byttes förutom golvet även de nedre stockarna i väggarna. Antalet utbytta stockar i väggarna varierar från en till sju.

Redan på 1700-talet ansågs kyrkan vara för liten och bristfällig. År 1854 beslutades att en ny kyrka skulle uppföras vid gården Backa en kilometer från den gamla kyrkan. Den nya stenkyrkan och kyrkogården togs i bruk år 1859. Samma år överlämnade församlingen Södra Råda gamla kyrka till staten efter det att Nils Månsson Mandelgren hade väckt ett riksintresse för kyrkan (Lagerlöf 1985:192–205).

Forskare har pekat på möjligheten att 1300-talskyrkan haft en föregångare. Som skäl för detta nämns inventarier i kyrkan vilka man velat datera till 1200-talet.

En eldsvåda i november 2001 ödelade hela kyrkan. Kvar i ursprungligt läge fanns mestadels ett eller två förkolnade stockvarv, förutom i långhusets nordvästra del där ytterligare sex eller sju stockvarv fanns kvar. De kvarvarande stockarna motsvarade till stor del de ersatta stockarna från 1900-talets renovering. Dessutom fanns ett stort antal förkolnade stockar som hade fallit ner från väggarna. Ett i stort sett heltäckande träkolslager låg över kyrkans yta. Tjockleken varierade från ett par centimeter till flera decimeter. I lagret fanns de föremål och byggnadsdetaljer av metall och glas som hade funnits i kyrkan.

För detta material beslutades om en arkeologisk byggnadsdokumentation där föremål och byggnadsmaterial skulle mätas in. För byggnadsmaterial dokumenterades också bearbetningsspår och konstruktionsdetaljer. Hela träkolslaget undersöktes för att ta tillvara det rikliga föremålsmaterial. Byggnadsmaterial och föremål registrerades i var sin databas. Dokumentationen gjordes som ett samarbetsprojekt mellan Avdelningen för arkeologiska undersökningar, Expertenheten, Fotoenheten och Antikvarisk-tekniska avdelningen vid Riksantikvarieämbetet samt Dacapo Hantverksskola i Mariestad. Detta arbete redovisas inte i denna rapport.

Dessutom beslutades om en arkeologisk provundersökning. Den genomfördes som ett samarbetsprojekt mellan Avdelningen för arkeologiska undersökningar på Riksantikvarieämbetet, Västergötlands museum och Värmlands museum. Maria Vretemark (Västergötlands museum) deltog i undersökningen och har bedömt den osteologiska

potentialen i materialet. Helena Røjder (Värmlands museum) och Agne Niclasson (guide vid Södra Råda gamla kyrkplats) deltog också i undersökningen.

Inom projektet har dessutom Informationsavdelningen och Enheten för kulturturism vid Riksantikvarieämbetet medverkat.

Förutsättningar

Målsättning

Målet för provundersökningen var bland annat att konstatera om det fanns spår av en förändrad kyrklig interiör, en föregångare till kyrkan eller ännu äldre lämningar. Ett annat mål var att konstatera i vilket skick gravarna på kyrkogården var. Avsikten med undersökningarna på kyrkogården var dessutom att om möjligt säga något om hur den disponerats. I detta ingick att fastställa eventuella förändringar av kyrkogårdsbegränsningen. Undersökningen gjordes med hänsyn till ett eventuellt återuppförande av kyrkan och i så fall som grund för eventuella fortsatta undersökningar på kyrkogården.

Dokumentation

Den ursprungliga tanken med dokumentationen var att mäta in samtliga lager och konstruktioner med totalstation. Däremot planerades att skeletten i gravarna skulle ritas för hand. Denna ursprungliga tanke kom att förändras, bland annat för att det tält som var uppbyggt över kyrkan medförde problem då det inte gick att mäta genom dess genomsiktliga plastduk. Ett stort antal flyttningar och etableringar blev därmed ett faktum om totalstationen skulle användas till fullo. Detta resulterade i ett val av mindre användande av totalstationen. Istället handritades delar av de framtagna anläggningarna på millimeterpapper, för att sedan digitaliseras. Själva kyrkolämningen samt alla schakt och lager mättes dock in digitalt. Samtliga kontexter (lager och konstruktioner) dokumenterades på en kontextblankett och kontexterna fotograferades i de flesta fall.

Tidigare grävningar i och vid kyrkan

Som tidigare nämnts genomgick kyrkan vissa förändringar i samband med en renovering år 1913 (fig. 4). Förutom nämnda utbytande av golv och väggtimmer gjordes stora förändringar av grunden. Tidigare verkar kyrkan ha vilat på enstaka syllstenar. Vid renoveringen togs dessa bort och en hel grundmur uppfördes. Enligt samtida uppgifter ska den ha uppförts med ett triangulärt snitt med basen neråt. Bredden anges till två meter i botten och 0,3 meter i toppen. Höjden anges till 1,5 meter. I kyrkans mittaxel anlades också fyra 1,6×1,1 meter stora och djupt nergrävda plintar för den stock som golvreglarna skulle vila på.

Det nämns också att man i kyrkans östra del grävt ner till ett djup av 1,6 meter med tilltagande djup mot väster. Riktigt var och varför man skulle ha grävt ner här framgår ej. Inte heller finns några uppgifter om hur stora ytor som berördes. Det bör dock ha varit betydande mängder jord som det rörde sig om, eftersom ett önskemål fanns om att få jorden transporterad till den nya kyrkogården. Sannolikt har även stora mängder

jord lagts ut på den gamla kyrkogården. En förhöjning av markytan, som en terrass, finns nämligen ett tiotal meter ut från och runt kyrkan. Enligt uppgift ska åtminstone delar av den överblivna jorden ha använts till att fylla gropen där den gamla klockstapeln stått. Det nämns också att man vid arbetena grävde bort gravar och lät återbegrava dessa ”på sin plats”. Det finns inga närmare upplysningar huruvida de verkligen återbegravdes inne i kyrkan, på kyrkogården eller på den nya kyrkogården (A C Bonnier, muntlig uppgift).

Från 1800-talet omnämns också att man grävt ett dike utmed kyrkogårdens södra sida samt att ett dike rätvinkligt korsade detta.

Georadarundersökning

Inför den arkeologiska provundersökningen gjordes en undersökning med georadar på kyrkogården. Undersökningen utfördes av Gradar Geofysik i Helsingborg. Sammanfattningsvis visade undersökningen på fyra olika företeelser i förhållande till omgivande kyrkogårdsmark.

- Skiftningar i jordlagren vilka tolkades som att man fört på/grävt om ett övre jordlager.
- Ett stort antal förändringar i marken tolkades som gravar.
- Väster om kyrkan registrerades något som skulle kunna vara en mur eller enstaka stenar liggande i en rät vinkel.
- I kyrkogårdens sydvästra hörn registrerades en större yta med sten, sannolikt ett stenfundament.

Undersökningsresultat

Vid provundersökningen grävdes fem långa schakt med vissa avbrott vid tältduken, som täckte kyrkoruinen, och vid kyrkans grundmurar så att det totala antalet schakt uppgick till tio. Schakten fördelades över ytan med ett genom koret och norr och söder om detta, ett tvärs genom långhuset och norr och söder om detta, ett i vapenhuset, ett väster om kyrkan samt ett vid klockstapelfundamentet i kyrkogårdens sydvästra hörn (fig. 5).

Norr om sakristian

Från vägen norr om kyrkogården och fram till sakristian maskin- och handgrävdes ett åtta meter långt och 1,5 meter brett schakt, S1047 (fig. 6). Schaktet var som mest omkring en meter djupt (fig. 7). En meter norr om dagens bogårdsbalk var alla äldre lager bortgrävda i samband med att ledningar för ett brandlarm hade grävts ner. Därför kunde inget säkert sägas om eventuella gravar utanför dagens bogårdsbalk. Det gick inte heller med säkerhet att säga hur bogården anslutit mot den äldre vägbanken trots att intakta lager till en bredd av en halv meter kunde undersökas.

I linje med dagens bogårdsbalk påträffades ett stenskott stolphål, A2042, som med stor sannolikhet ingått i en äldre bogårdsbegränsning. I samma sträckning påträffades även en nedgrävning, A979. Det skulle kunna vara rester efter en grav men nedgrävningen kan även tolkas som ingående i den äldre begränsningen av kyrkogården.

Inne på kyrkogården var lagerbilden en annan. Ovan den siltiga orörda nivån fanns ställvis ett upp mot 0,4 meter tjockt lager av gråbrun silt. På detta låg ett 0,1 till 0,15 meter tjockt sandlager innehållande något som liknande aska. Dessa lager var endast synliga i ett två meter brett område närmast balken. Om detta lager ursprungligen täckt en större yta har nedgrävningar av gravar förstört detta. Den nordligaste graven var placerad knappt två meter söder om balken. Totalt kunde 15 gravar dokumenteras. I fem gravar fanns spår av kistbottnar och kistspik, men över lag fanns endast ett tunt fett lager bevarat i botten av gravarna. I enstaka fall fanns även rester efter skelett bevarat. Fyra av gravarna tolkades som barngravar.

Gravarna hade inte grävts ner mer än knappt en meter under nuvarande marknivå. Detta är inte ovanligt om det rör sig om medeltida gravar. De rundade nedgrävningarna och de svarta feta lagren visar att det sannolikt rör sig om medeltida gravar där den döde svepts i stället för att ha lagts i en kista. Här finns dock åtminstone en yngre grav som troligen inte är äldre än från 1600-talet eftersom den innehöll kisthandtag.

Drygt en meter utanför sakristians vägg hade en åskledare grävts ner. Schaktet var bara 0,2 meter brett och 0,6 meter djupt. Ytterligare en nedgrävning påträffades cirka fem meter norr om sakristian. Denna var cirka 0,2 meter bred och fortsatte ner i orörd mark. Förmodligen rör det sig om ett ledningsschakt för brandlarmet som nyligen installerats.

Koret

I koret handgrävdes med skärsliv ett 1,3 meter brett och 4,5 meter långt schakt, S574. Schaktet sträckte sig genom koret från väggen mellan sakristian och koret och till korets södra vägg (fig. 8a och b). Nedgrävningens kant för grundmuren, som uppfördes år 1913, verkade löpa intill murens innerliv. Schaktets djup, från markhorisonten under kyrkan ner till orörd sandnivå, varierade mellan 0,4 och 0,75 meter (fig. 9). I stort sett utgjordes dessa jordmassor av ett gråbrunflammigt och något humöst sandlager (lager 1). Det innehöll en del träfragment, förmodligen från söndergrävda gravkistor, och föremål som fönsterglas, förhistorisk keramik, keramik av typen yngre rödgods, människoben, tegelbitar, delar av en klocka (troligen en primklocka) och mynt. Mynten visar liksom keramiken på en vid spridning i tid. Det är framför allt vid grävandet av gravar som jorden blandats samman men kanske också vid de stora renoveringsarbetena av kyrkan i början av 1900-talet.

Mot botten av lagret framträdde dåligt bevarade skelett och gravkistor i trä. Några av gravarna uppmärksammades inte i plan, på grund av deras dåliga bevarandegrad, men kunde däremot ses i sektionen. Sammanlagt påträffades tio gravar. Två av dessa innehöll relativt välbevarade skelett, medan övriga var mer fragmentariska. I de flesta gravarna fanns mer eller mindre välbevarade rester efter träkistor, varav tre av de stratigrafiskt yngre var försedda med kisthandtag av järn. Den här typen av kistor med handtag borde inte vara äldre än från 1600-talet. Eftersom ett förbud mot begravingar inne i kyrkor dessutom infördes på 1700-talet bör gravarna inte vara yngre än detta.

I schaktets sydöstra del påträffades ett 0,6 meter stort stolphål, A2335, med en 0,4 meter stor helt förmultnad stolpe, A2325. Stolphålets bevarade djup var knappt 0,3 meter. Dess övre del hade förstörts i samband med gravnedgrävningar och vid reoveringen av stengrunden 1913. Ytterligare ett stolphål, A1945 (fig. 10), påträffades cirka 1,8 meter från det första. Detta var 0,7 meter stort och delvis söndergrävt i samband med yngre gravnedgrävningar. Stolphålet framkom närmast under grav A1920. Inga rester av stolpen fanns kvar och fyllningen bestod av sandig silt och fläckvis sot och kol. Linjen mellan de båda påträffade stolphålen är något sned i förhållande till kyrkans orientering. Flera gravar var nedgrävda på nivåer under stolphålets botten. Om stolphålen ingått i en större konstruktion är risken stor att andra stolphål skadats eller helt förstörts av senare gravar. I schaktet påträffades dessutom tre störhål, A935, A2244 och A2250.

Stratigrafiskt är de båda stolphålen äldst av de konstruktioner som påträffades i korschaktet. Flera olika tolkningar av deras funktioner är möjliga. De kan ha ingått som plintar för en golvregel i kyrkans kor. Den något skeva riktningen indikerar en annan tolkning, nämligen att stolphålen ingått i en äldre byggnad på platsen. Det skulle kunna rör sig om en äldre föregångare till kyrkan eller någon annan typ av byggnad, möjligen förhistorisk, som funnits på platsen innan kyrkan uppfördes.

Söder om koret – norra delen

I partiet från kormuren och fram till tältväggen, tre meter söder om koret, handgrävdes schaktet S1263 (fig. 11). Det schakt som grävdes år 1913 sträckte sig 1,3 meter utanför korväggen. Söder om detta påträffades två nedgrävningar, sannolikt gravar. Cirka två meter utanför koret fanns ett 0,4 meter brett och minst 0,7 meter djupt schakt till en åskledare.

Större stenar i markytan kopplades samman med det vapenhus som uppfördes vid koringången år 1728. Stenarna som var släta har tolkats som tröskel- eller trappstenar. Koringången igensattes och vapenhuset revs år 1893.

Söder om koret – södra delen

Utanför tältet fortsatte schaktet S579 ända fram till det parti av kyrkogårdsbegränsningen som utgörs av en stenmur. Schaktet var 11,5×1,65 meter stort utom i ett parti som togs upp till drygt tre meters bredd för att gravar skulle kunna undersökas i sin helhet (fig. 12). Schaktet grävdes till största delen med maskin. Handgrävningen påbörjades först då spår av gravar, framför allt mer eller mindre förmultnade kistbottnar, avtecknade sig. Då sektionen rensades upp visade det sig att några mycket förmultnade gravar, som inte varit möjliga att urskilja i plan, hade schaktats bort.

I ett litet delschakt söder om tältet (S1021, cirka 1×0,8 meter) påträffades sex gravar vars nedgrävningskanter kunde följas upp till en nivå under tidigare nämnda vapenhus anläggningslager (fig. 13). Samtliga gravar representerades enbart av färgningen efter kistan. En av gravarna tolkades som en barngrav.

Vidare mot söder förekom ytterligare gravar varav flera syntes först efter uprensning av sektionen (fig. 12 och 13). Sammanlagt dokumen-

terades 37 gravar. De flesta av gravarna hade mer eller mindre tydliga spår efter träkistor, men över lag var skeletten mycket dåligt bevarade (fig. 14). I nästan hälften av gravarna fanns flera kistspikar bevarade, och i fem av gravarna påträffades kisthandtag av järn. I en av gravarna, A708, hittades den gravlagdas örhängen, en fingerring samt en knapp. I ytterligare en grav, A703, hittades en fingerring av silver. Sex av gravarna tolkades som barngravar.

Gravarna låg 0,7 till 1,0 meter under dagens markyta som ligger cirka 0,2 meter över marknivån vid 1700-talets början. Flera gravar var söndergrävda av yngre gravar vilket löst liggande ben visade. Dessa ben var i bättre skick än de i de intakta gravarna vilket visar att benen bevarats bättre om de legat lite högre upp i kyrkogårdsjorden. På den nivå där kistbottarna låg var fuktigheten hög.

Knappt tre meter norr om södra bogårdsmuren undersöktes ett stenscott stolphål, A1147. Stolphålet, som var 0,6 meter stort, överlagrades av grav A602. Med stor sannolikhet utgör det spår efter en äldre kyrkogårdsbegränsning, en tolkning som styrks av att området söder om stolphålet var fritt från gravar. Här förändras också marknivån markant från en nivå norr om stolphålet på 76,42 till 75,90 meter över havet söder om detta. Utvidgningen av kyrkogården några meter åt söder förklarar den något märkliga placeringen av dagens bogårdsbalk på en nivå av en halv meter lägre än kyrkogårdens markyta (fig. 12).

En meter från muren påträffades ett dike, A761, som sannolikt är identiskt med det dräneringsdike som omnämns från 1800-talet.

Norr om långhuset

Norr om långhuset grävdes ett 5,0×1,8 meter stort schakt, S885 (fig. 15). Överst i schaktet fanns ett 0,3 meter tjockt matjordslager. Under detta framträdde åtta gravnedgrävningar. I den norra delen schaktades jorden bort med maskin ner till steril sand cirka 0,6 meter under markytans nivå. I den södra delen grävdes mer för hand efter avtorvning med maskin.

Samtliga gravar utom en saknade spår efter träkista. Istället fanns i botten av gravarna ett tunt, fett svart lager, vilket tolkades utgöra resterna efter en svepning. I de flesta fall fanns fragmentariska skelettrestes kvar. En av gravarna, A1042, var en barngrav. En annan av gravarna, A903, tolkades utifrån nedgrävningens form och bredd som en möjlig dubbelbegravning. Den enda grav som hade en välbevarad träkista, A2057, påträffades utanför bogårdsbalken (fig. 16). Graven bedömdes vara sentida.

Schaktet grävdes inte ända fram till långhuset utan avslutades vid en nedgrävning för brandlarmet. I den norra delen av schaktet undersöktes ett 0,45 meter stort stenscott stolphål, A2175. Det hade grävts genom ett 0,1 meter tjockt brandlager, A2061, som skiftade i svart, grått och gult och innehöll aska, träkol och bränd lera. Läget för stolphålet var ungefär detsamma som för den befintliga bogårdsbalken. Stolphålet täcktes dessutom av ett mycket kompakt humuslager som tolkades som rester efter trä från äldre balktimmer. Stolphålet har sannolikt ingått i en äldre kyrkogårdsbegränsning av en annan konstruktion än dagens.

Långhuset

I långhuset handgrävdes ett 8,3×1,2 meter stort schakt, S1154 (fig. 17). Schaktet löpte mellan långhusmurarna. Nedgrävningsskanterna för 1913 års grundmur började 0,9 meter innanför de inre murlivet.

Ett 0,2 meter tjockt skikt med olika lager påträffades i långhus-schaktet. Det äldsta lagret, A2256, var upp till 0,1 meter tjockt och tolkades som en äldre växthorisont. På detta låg i schaktets norra del ett brandlager, A1881, som också innehöll flera stenar. Brandlagret tolkades vara samtida med brandlagren A1983 och A1959 i den södra delen av schaktet, även om de inte fanns någon fysisk koppling dem emellan. De utgjordes av grå siltlager med strimor av kol och sot. Lager A1983 innehöll dessutom flera skärvor av förhistorisk keramik, troligen från järnåldern. Ett kolprov från lagret, PK1982, har analyserats och visar på en datering till vendeltid/vikingatid (bilaga 4).

Det underliggande lagret var ställvis orangefärgat, sannolikt av eldpå-verkan samhörigt med brandlagret. Genom detta lager hade åtminstone två mindre stolphål grävts, A2001 och nr 6 i sektion 3C2520 (fig. 19). Brandlagret överlagrades i söder av ett brunt humöst siltlager, A1901, vilket i sin tur överlagrades av omrörd gulgrå silt, A1891, med sotlinser, A1897. Över detta lager fanns ett flertal 0,2 till 0,5 meter stora stenar spridda över hela schaktet. De var lagda med en flat sida uppåt och underlagrades ställvis av gul sand (sättsand?) A1671. I schaktets södra del verkade stenarna bilda ett 1,2×1,3 meter stort fundament, vilket kan ha utgjort ett äldre golv alternativt grunden till ett äldre trägolv i kyrkan. Stenarna överlagrades fläckvis av ett omrört brungrått siltlager, A1548 och A2346. Spritt över schaktets yta fanns även fläckar av kompakt gulvit lera, A1534 och A2477.

På stora ytor var lagren söndergrävda, förutom för grundmurarna i schaktets kanter även för en sentida plint i schaktets mitt. Dessutom påträffades nio gravar som var nedgrävda till ett djup av som mest 0,8 meter. De var grävda i flera omgångar (fig. 18). Gravarna var relativt dåligt bevarade, men i de flesta fall fanns spår av kistbottnar och skelett. Två av gravarna utgjordes av barngravar. En av gravarna, A1664/A2460 (fig. 19), kan möjligen vara yngre än det eventuella stenfundamentet.

Söder om långhuset

Söder om långhuset, innanför tältet, handgrävdes ett 2×1 meter stort schakt, S1508. Nedgrävningen för grundmuren från 1913 fortsatte en meter utanför långhusmuren och var mer än en meter djup. På grund av inträngande vatten gick det inte att gräva djupare. Träfragment i fyllningen indikerar att gravkistor har grävts sönder vid grundmursgrävningen. I schaktet påträffades, förutom nedgrävningen till en åskledare, flera mycket fragmentariska gravar varav tre stycken tydligare kunde urskiljas (fig. 20). Gravarna representerades av sparsamma rester efter träkistor och skelett. En av gravarna var en barngrav.

Vapenhuset

I vapenhuset östra del, i anslutning till långhusväggen, handgrävdes ett 2,6×1,0 meter stort schakt, S1163. Ett av syftena var att undersöka om det fanns gravar som fortsatte in under långhusmuren. Om så var fallet skulle gravarna vara äldre än 1300-talskyrkan. Detta borde i så fall betyda att det funnits en äldre kyrka på platsen. Ett annat syfte var att konstatera hur stort grundmursschakt som hade grävts vid renoveringen år 1913, och hur mycket detta hade skadat omgivande lager och anläggningar.

Ytan i vapenhuset var helt täckt av nedgrävningar, varför inga äldre lager hade bevarats. Närmast långhuset i öster fanns en 0,4 meter bred och minst 0,6 meter djup nedgrävning med lodräta kanter från den år 1913 anlagda långhusgrunden. Nedgrävningen kunde inte tömmas i sin helhet på grund av att vattnet trängde fram. Nedgrävningen för vapenhusets grund i schaktets norra och södra delar hade mer sluttande kanter och var endast 0,45 meter djup. Detta innebar att gravar hade bevarats invid vapenhusets väggar, under 1913 års grundmursschakt.

Sammanlagt påträffades sju gravar grävda i olika omgångar, jämnt spridda över schaktet (fig. 21 och 22). Skelettmaterialet var genomgående dåligt bevarat, men i flera av gravarna fanns spår efter kistbottnar. Däremot påträffades inga kisthandtag, vilket antyder att gravarna anlagts innan sådana detaljer tillkom vid kistbegravningar.

Sex av gravarna kunde med säkerhet sägas att de inte har fortsatt in under långhusväggen. Grav A1252 kan dock ha fortsatt in under muren. Det gick inte att utläsa om det rörde sig om ett barn eller en vuxen individ eller hur långt graven har sträckt sig åt öster. Graven saknade stratigrafisk koppling till de övriga gravarna, men hade en något avvikande riktning i förhållande till muren och de övriga gravarna. Detta kan indikera att det funnits en äldre kyrka på platsen.

Väster om kyrkan

Omkring tolv meter väster om kyrkan grävdes ett 17 meter långt och 1,6 meter brett schakt, S630 (fig. 23). Schaktet grävdes med maskin ner till den nivå där gravarna syntes. De bortgrävda massorna utgjordes av upp till 0,3 meter tjockt grästorvlager och därunder ett 0,6 meter tjockt, relativt homogent brungrått och omrört sandlager. I hela schaktets längd påträffades tätt liggande gravar i flera nivåer. En närmare undersökning och dokumentation gjordes i schaktets norra respektive södra del. Sammanlagt dokumenterades 32 gravar, men uppskattningsvis fanns uppåt det dubbla antalet i hela schaktet.

I ett drygt tre meter långt parti längst i norr handgrävdes nio gravar (fig. 24). De djupast nedgrävda låg cirka 1,2 meter under dagens markyta. Såväl träfragment som spikar visar att det rört sig om kistbegravningar. Ben och trä var dock relativt dåligt bevarat. Benen var i så dåligt skick att det inte gick att plocka upp dem. Oftast var det delar av kranium, tänder och i något enstaka fall större rörben som kunde anas.

I den södra delen av schaktet rensades gravar eller gravnedgrävningar fram i ett sju meter långt parti för att få en uppfattning om gravarnas bevarandegrad, disposition och utseende samt om det fanns några äldre

lämningar under gravarna. Ingen av gravarna grävdes ut, men av rensningen framgick att flera av gravarna innehöll kistor med kisthandtag. Samtliga var dåligt bevarade och i många fall syntes inte några spår av skelettet.

I den södra delen av schaktet undersöktes dessutom det område där det tolkades finnas stenar eller en mur utifrån resultaten från undersökningen med georadar. Det visade sig finnas sex stycken större stenar i ett annars ganska stenfattigt område. Hälften av stenarna låg i kyrkogårdsjorden och de andra var markbundna stenar i orörd mark. Stenarna ingick inte i någon konstruktion.

Runt flera gravar fanns ett upp mot 0,15 meter tjockt brandlager, A1684 och A1735 (se fig. 23). Det låg direkt på orörd silt och upp mot en av de markfasta stenarna. Det grå- och svartrandiga lagret innehöll träkol och aska. Ställvis fanns tre nivåer med träkol. Ett kolprov från lagret, PK1929, har analyserats och daterats till tidig medeltid (bilaga 4).

Klockstapelfundament

Vid kyrkogårdens södra hörn maskingrävdes ett 5,3×2,3 meter stort schakt (S1077) där undersökningen med georadar hade antytt ett stenfundament (fig. 25). I den södra delen av schaktet påträffades ett dike parallellt med och en meter norr om den södra bogårdsbalken. Diket är troligen det dräneringsdike som omnämns på 1800-talet. Det var minst 0,5 meter djupt och 0,7 meter brett men längst i väster avsmalnade det och var bara hälften så brett.

Omkring 0,7 meter norr om diket påträffades ett stenfundament, A1097, vars västra kant sträckte sig utmed bogårdsbalken och ungefär 1,4 meter från denna (fig. 26). Efter jämförelser med analysresultat från georadarundersökningen frilades i stenfundamentets sydvästra del en fjärdedel av hela anläggningen. Stenfundamentet utgjordes av relativt tätt liggande stenar i storleken 0,1 till 0,5 meter i minst ett skikt. Mellan och på stenarna, som nästan stack upp i markytan, fanns mycket spik, en gångjärnsstapel och buteljglas. Sannolikt rör det sig om fundamentet till den klockstapel som revs i samband med att den nya kyrkan vid Backa byggdes i mitten av 1800-talet.

En härd i långhuset

I långhusets sydöstra hörn påträffades en härd, A2223, med förhistorisk keramik, bränd lera och brända ben (fig. 27, se även fig. 8a för härdens placering på ytan). Ett kolprov från härdens, PK2396, har analyserats och daterats till förromersk järnålder (bilaga 4).

Fynd och prover

Sammanlagt samlades 316 fynd in, fördelade på 117 fyndposter. Till övervägande del bestod fynden av järnföremål som spikar och oidentifierbara föremål. En stor del av järnföremålen utgjorde även kisthandtagen, totalt 24 stycken, vilka huvudsakligen hittades vid gravarna i koret och på den södra delen av kyrkogården. I gravar söder om koret påträffades även två örhängen och två fingerringar i silver och kopparlegering. Bland övriga fynd av kopparlegering kan en dräktnål, en

dubbelknapp och en knapp med en påmålad blomma nämns. Vidare hittades elva keramikskärvor, varav en vardera av fajans, yngre rödgods och stengods. Övriga åtta skärvor var av förhistorisk karaktär, troligen från sten- och järnålder. Dessa skärvor påträffades i sotlagren i långhusschaktet, men även i omrörda lager i korschaktet samt i schaktet norr om sakristian.

Sammanlagt hittades 19 mynt fördelade på 14 fyndposter. De flesta påträffades i det omrörda lager 1 i korschaktet, i 1913 års grundmurschakt eller som ytfynd inne i kyrkan. Övervägande antalet mynt utgörs av skillingar och ören från 1630-tal till tidigt 1800-tal, men två av mynten har daterats till högmedeltid, bägge från lager 1 i korschaktet. Det ena (F11) är en tjurhuvudbrakteat från Mecklenburg, 1 penning från 1300-talet. Det andra (F7) är ett eventuellt borgarkrigsmynt från Danmark, från 1241–1375.

Vid undersökningen samlades totalt tolv kolprover in, varav tre har analyserats. Dessa kommer från brandlagret i långhusschaktet, A1959, brandlagret i schaktet väster om kyrkan, A1735, och härden i långhuset, A2223 (bilaga 4). Resultaten visar att brandlagren i långhuset och väster om kyrkan kan dateras till vendeltid/vikingatid respektive tidig medeltid, medan härden dateras till förromersk järnålder.

Sammanfattning

I november månad år 2001 brann den medeltida kyrkan i Södra Råda ner till grunden. Inför ett eventuellt nyuppförande av kyrkan genomfördes en arkeologisk provundersökning på platsen under sommaren år 2002. Målet var att ta reda på om det fanns spår efter en förändrad kyrklig interiör, en föregångare till kyrkan eller ännu äldre lämningar på platsen samt att bestämma gravarnas bevarandegrad. Resultatet av provundersökningen visar att fragmentariska brandlagerrester i och utanför kyrkobyggnaden är spår efter aktiviteter från tiden före det att timmerkyrkan och sannolikt också kyrkogården togs i bruk. Fynd av keramik av sten- och järnålders-typ samt koldateringar till förromersk järnålder, vendeltid/vikingatid och tidig medeltid visar att platsen nyttjats innan den togs i anspråk för en kyrka. Frågan är vad platsen har använts till? Utifrån det fragmentariska materialet från provundersökningen är det svårt att ge ett närmare svar. Två större stolphål, som påträffades i koret, kan vara spår efter en förkristen byggnad eller en föregångare till 1300-talskyrkan. Den något skeva riktningen, vilken motsvarades av en gravs läge i vapenhuset, kan betyda att det rör sig om spåren efter en äldre kyrka. Graven kan möjligen ha fortsatt in under långhusväggen och bör i så fall vara äldre än den nu nedbrunna kyrkan.

Härdens existens i långhuset bör betyda att det vid 1913 års grävningsarbeten inte grävdes bort stora jordmassor inne i kyrkan för att eventuellt sänka markytan. I stället är det runt ytterväggarna som jord har grävts bort. Det rör sig om ungefär en meter på ömse sidor av väggtimret. Dessutom har stora ytor förstörts i samband med att de fyra plintarna i kyrkans mittaxel har tillkommit.

Allt gravmaterial var väldigt dåligt bevarat. I upp mot hälften av de sammanlagt 129 undersökta gravarna fanns så gott som inget skelett-

material kvar och kistmaterialet var mycket fragmentariskt. Även i de yngre gravarna med kisthandtag var bevaringsgraden dålig.

Flera av gravarna norr om kyrkan hade en annorlunda nedgrävningsform än vad som kunde iakttas i övriga områden. De hade mer rundade former och sluttande kanter. I flera av gravarna saknades dessutom tydliga spår av kistor som trärester eller spik. Istället fanns ofta i deras botten ett tunt, fett och svart lager vilket kan tolkas som spår efter en svepning. En tolkning är att de var medeltida. Avsaknaden av sentida gravar norr om kyrkan kan bero på den förändrade disposition av kyrkogårdarna som verkar införas någon gång kring medeltidens slut.

Då det gäller just förändringar av kyrkogårdens disposition var ett mål att klargöra om kyrkogårdens utsträckning hade förändrats. Därför grävdes två schakt ut mot och förbi kyrkogårdsbegränsningen norr om kyrkan och ett fram till bogårdsbalken söder om kyrkan. I samtliga schakt påträffades stolphål vilka tolkas ha ingått i en äldre kyrkogårdsbegränsning. Dessa visar att den befintliga balken inte utgjort en ursprunglig konstruktion. Den ursprungliga typen bör ha varit uppbyggd av stående stolpar, sannolikt med liggande timmer eller plank däremellan. Det visade sig också att kyrkogården vid någon tidpunkt hade utvidgats söderut. Detta har sannolikt skett i sen tid eftersom det inte påträffades några gravar utanför den äldre begränsningen.

Resultat från en georadarundersökning tolkades bland annat som att en större stenpackning fanns i kyrkogårdens sydligaste del. Undersökningen av ett mindre parti av detta stenfundament resulterade i att fundamentet för klockstapelns som revs på 1800-talet sannolikt lokaliserats.

Arkeologisk potential

Resultaten från 2002 års provundersökning utgör ett underlag för en diskussion om vilka områden och frågeställningar som bör prioriteras vid en eventuell slutundersökning av platsen. Fyra huvudpunkter har tagits fram.

Förhistoriska lämningar

Inne i kyrkan samt delvis även utanför påträffades ett brandlager med dateringar till vendeltid/vikingatid och tidig medeltid. I långhusets sydöstra del fanns en härd, daterad till förromersk järnålder. I anläggningarna påträffades dessutom järnålderskeramik. Eventuellt kan även de stora stolphålen i koret knytas till en förhistorisk fas. Det är av vikt att belägga hur förhistorisk aktivitet på platsen kan ha sett sig. Tillhör lämningarna en profan bebyggelse eller kan platsen haft en kultisk funktion även före det att kyrkan byggdes? Brandlagret och övriga anläggningar bör undersökas i sin helhet och ges en säkrare datering.

Kyrkoruinen

Inne i kyrkan påträffades såväl gravar som intakta kulturlager som eventuellt kan utgöra äldre golvnivåer. En invändig totalundersökning av kyrkan bör genomföras för att klargöra lagrens utbredning och datering, samt att klarlägga lagrens förhållande till invändiga gravar från olika

tider. För att samla in eventuella offerfynd eller tappade föremål bör samtliga lager sållas. I syfte att belysa kyrkorummets utnyttjande, funktionell förändring, liturgi och datering.

Gravar och kyrkogården

Den sandiga jordmånen i området runt kyrkan innebar dåliga bevaringsförhållanden för organiskt material, varför de flesta gravarna (såväl kistor som skelett) var i dåligt skick. Vid en exploatering av kyrkogården i Södra Råda ska man naturligtvis undersöka de gravar och det gravmaterial som framkommer. I annat fall bör man i den mån det går lämna kyrkogården orörd. Gravarna är i ett så dåligt skick att en osteologisk analys ej kommer att ge speciellt mycket information.

Klockstapeln

I kyrkogårdens sydvästra hörn ligger stenfundamentet till en klockstapel av okänd ålder. Konstruktionen revs i mitten av 1800-talet. Vid en särskild undersökning bör man ta fram hela fundamentet och belägga dess ålder och konstruktion.

Referenser

Lagerlöf, E. 1985. *Medeltida träkyrkor del 2. Västergötland Värmland Närke*. Volym 199 av Sveriges kyrkor, konsthistoriskt inventarium. Riksantikvarieämbetet. Stockholm.

Muntliga uppgifter

Ann Catherine Bonnier, Riksantikvarieämbetet.

Administrativa uppgifter

Riksantikvarieämbetets dnr: 422-1733-2002.

Länsstyrelsens dnr: 431-35744-2002.

Projektnummer (UV): 1890003.

Undersökningstid:

Arkeologisk byggnadsdokumentation: 15 maj – 31 maj 2002.

Arkeologisk provundersökning: 5 juni – 5 juli 2002.

Projektgrupp: Johan Anund, Ann Catherine Bonnier, Rikard Hedvall, Catarina Karlsson, Pär Karlsson, Agne Niclasson, Annika Nordström, Helena Røjder (Värmlands museum), Ulrika Wallebom och Maria Vretemark (Västergötlands museum).

Underkonsulter: Gradar Geofysik, Helsingborg.

Kungliga Myntkabinettet, Stockholm.

Ångströmlaboratoriet, Institutionen för Materialvetenskap,

Avdelningen för Jonfysik, Uppsala universitet.

Exploateringsyta: –

Undersökt yta: 112 m².

Läge: Gula kartan, blad Gullspång 9D:88

Koordinatsystem: RT 2,5 gon V.

Koordinater för undersökningens mittpunkt:

x 1408 y 6544.

Höjdsystem: RH 1900.

Dokumentationshandlingar som förvaras i Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA), RAÄ, Stockholm: 5 planritningar och 7 profilritningar i skala 1:20, 183 digitala foton (U3976_1–183).

Fynd: Fynd med Fnr 1–118 är inlämnade för fyndfördelning till Statens historiska museum (SHM), Stockholm.

Bilagor

Bilaga 1. Kontexttabeller

Norr om sakristian (S1047)

Kontext	Typ	Dimensioner	Fynd	Undersökt	Över	Under	Anmärkning
919	Grav	0,46 m bred	Nej	Ja		927	Rundad nedgrävning, fett svart botten-skikt, tydligt skelett i dåligt skick. Armar placerade över magen. Endast svepning.
927	Grav	0,6x0,25 m	Nej	Ja	919, 2034		Barngrav, inga rester av skelett eller kista.
937	Grav	0,3 m bred	Nej	Ja			Rundad nedgrävning, dåligt bevarat skelett. Inget trä. Armställning längs med sidorna. Endast svepning.
943	Grav	0,18 m bred	Nej	Ja	2034, 2038		Fotände av förmodad barngrav. Inga trä- eller benrester. Svepning?
947	Grav	0,9x0,3 m	Nej	Ja			Rundad nedgrävning, sotlins i delar av graven, inga trä eller benrester. Endast svepning.
961	Grav	0,22 m bred	Nej	Ja			Nedgrävning, endast fotände av (barn)grav synlig i V sektionen. Inga trärester.
965	Grav	1x0,3 m	Nej	Ja			Fylln: mörk, fläckig silt, fett svart (kroppsformat) bottenskikt. Avsmalnande mot Ö. Endast svepning.
979	Nedgrävning	0,69x0,25 m	Nej	Ja			Samma som 2042? Stenskott s-hål. Mörk, myllig fyllning. Äldre kyrkogårdsgräns?
2016	Grav	0,15 m bred	Ja	Ja		2019	Kistrester, kistspik i V hörnet. Inga bevarade skelettresten. Söndergrävd av ny grund.
2019	Grav	0,26 m bred	Ja	Ja	2016		Kistbotten samt två kisthandtag
2022	Grav	0,2 m bred	Ja	Ja		2019	Kistbotten, kistspik
2026	Grav	0,38 m bred	Nej	Ja			Kistbotten och kanter.
2030	Grav	0,3 m bred	Ja	Ja			Färgning av kista, en kistspik, dåligt bevarat skelett.
2034	Grav	0,23 m bred	Nej	Ja		919, 927, 937	Fyllning: fett svart lager mot botten. Endast svepning. Inga ben.
2038	Grav		Nej	Nej			Syntes som mörkare skiftning i V sektionen.
2042	Stolphål	0,39 m	Nej	Ja			Stenskott stolphål, först inmätt som 979, se ovan.
Ej inmätt	Grav		Nej	Nej			Endast dokumenterad i sektion.

Koret (S575)

Kontext	Typ	Dimensioner	Djup/ m	Fynd	Undersökt	Över	Under	Anmärkning
1	Lager			Ja	Ja			Omrört lager, täckte hela schaktet. Bestod av gul melerad siltig mjåla. Ej inmätt m totalstation. Fyndrikt.
1291	Lager	1,2 m brett	0,04–0,06	Nej	Ja	2199	1	Brun humös sand, trärester.
1566	Grav	0,55 m bred		Ja	Ja	1916, 1920		Fylln: myllig brun sand, kol, trärester, relativt välbev. skelett, 5 kisthandtag, kistspik i läge.
1916	Grav	0,4 m bred		Nej	Ja		1566	Fylln: grå sandig silt, fragmentariska benrester.
1920/1924	Grav/nedgrävning	0,47 m bred	0,18	Ja	Ja		1566	Fylln: gråbrun sandig silt, kol, kistrester, kistspik i läge, dåligt bev skelettdelar. 1924 är dess nedgrävningskant.
1935	Störhål	0,07 m	0,10	Nej	Ja		1566	Fylln: grå sandig silt, torr. I NÖ kant av 1916.
1945	Stolphål	0,7 m		Nej	Ja		1920	Fylln: gråbrun, melerad sandig silt, fläckvis sot och kol. Helt avgrävd av ovanliggande gravar.
2199	Grav	0,75 m bred		Ja	Ja		1291	Fylln: myllig siltig sand. Bottenskikt: kol och sot, lite lerig. Relativt välbev. skelett. Kistspik och två kisthandtag i läge. 1 mynt (1677) påträffades mot gravens botten.
2219	Grav	0,39 m bred		Nej	Ja		1291	Fylln: svartbrun kolig rest av kista, mycket dåligt bev. skelettrest.
2244	Störhål	0,05 m	0,07	Nej	Ja		2219	Fylln: mörkgrå sandig silt.
2250	Störhål	0,09 m	0,07	Nej	Ja		2219	Fylln: mörkgrå sandig silt.
2272	Grav	0,058 m	0,3	Nej	Ja		2219	Fylln: ljusgrå mjåla, fläckig. Bottenskiktet innehöll inslag av kol. Fragmenterade benrester.
2276	Fyllning	0,5 m	0,14	Nej	Ja		4	Fylln: gråmelerad, sotig och kolig mjåla, översta fyll. i stolphålet.
2325	Stolpfärgning			Nej	Ja		2276	Trärester efter stolpe.
2335	Stolphål/nedgrävning			Nej	Ja			
2365	Grav			Nej	Ja	2378		Fylln: sotig, myllig sand, välbev skelett samt kista 2 synliga kisthandtag. Skelettet ligger kvar.
2369	Grav	0,16 m bred		Nej	Ja		2378, 2378/1924	Kistbotten, dåligt bev skelettrest. Ej helt grävd.
2378	Grav	0,32		Nej	Ja	2369	2365	Fylln: melerad siltig sand, kistbotten, mycket dåligt bev skelett. Ej helt grävd.
Ej inmätt	Grav			Nej	Nej	2335	2199	Endast dokumenterad i sektion.

Söder om koret – norra delen (S1263)

Kontext	Typ	Dimensioner	Fynd	Undersökt	Över	Under	Anmärkning
Ej inmätt	Grav	–	Nej	Nej			Endast dokumenterad i sektion
Ej inmätt	Grav	–	Nej	Nej			Endast dokumenterad i sektion

Söder om koret – södra delen (S1021)

Kontext	Typ	Dimensioner	Fynd	Undersökt	Över	Under	Anmärkning
876	Grav	0,4 m bred	Nej	Ja			Färgning av tråkista
1004	Grav	0,23 m bred	Nej	Ja	1131		Kistbotten, trärester, barngrav el. möjligen del av kistan till 1131
1010	Grav	0,44 m bred	Nej	Ja		876	Färgning av tråkista
1017	Grav	0,37 m bred	Nej	Ja			Färgning av kistkanterna
1131	Grav	–	Nej	Ja		1004	Trärester samt färgning av skelett.

Söder om koret – södra delen (S579)

Kontext	Typ	Dimensioner	Djup/m	Fynd	Undersökt	Över	Under	Anmärkning
602	Grav	0,4 m bred		Nej	Ja			Endast nedgrävning, inga trä eller benrester.
606	Grav	0,3 m bred		Nej	Ja			Kistbotten.
674	Grav	0,3 m bred		Ja	Ja	765		Kistbotten.
678	Grav	0,3 m bred		Nej	Ja			Kistbotten, kan höra ihop med 765.
682	Grav	0,3 m bred		Nej	Ja			Kistbotten. Ovan denna syntes spår av yngre gravar i sektionen.
695	Grav	0,5 m bred		Nej	Ja			Kistbotten m kistspik i hörnen.
699	Grav	0,6 m bred		Ja	Ja	703		Kistbotten m kistspik i hörnen. 4 kisthandtag.
703	Grav	0,4 m bred		Ja	Ja			Kistrester, fragmenterat skelett. I fingerring, 1 kisthandtag, kistspik.
708	Grav	0,4 m bred		Ja	Ja		699	Fragmenterat skelett, kistrester. 2 örhängen, 1 kopparring, 1 knapp, kistspik.
714	Grav	1,76x0,3 m		Nej	Ja			Fragmenterat skelett, kistrester. Graven var hel.
724	Grav	0,85x0,35 m		Nej	Ja			Barngrav. Benfragment, tänder, kistspik.
728	Grav	0,75x0,35 m		Nej	Ja	838		Barngrav. Benfragment, tänder, trärester samt kistspik.
732	Grav	0,89x0,22 m		Nej	Ja			Barngrav. Benfragment, kistrester samt kistspik.
736	Grav	0,86x0,3 m		Nej	Ja			Barngrav. Kistrester m spetsig form i huvudänden, enstaka benfragment samt kistspik.
741	Grav	0,33 m		Ja	Ja			Fragmenterat skelett, kistrester, kistspik.
746	Grav	1,79x0,6 m		Ja	Ja			Intakt skelett, kista, 6 kisthandtag. Vålbevarad. Fylln: gråbrun silt.
757	Grav	0,35 m bred		Ja	Ja			Lårben, underben, fötter, antydan till kista, kistspik.
761	Dike			Nej	Ja			
765	Grav	0,45 m bred		Nej	Ja		674	Kistbotten.
769	Grav	0,42 m bred		Ja	Ja		678	Kistbotten och kistspik i SÖ hörnet.
774	Grav	0,27 m bred		Ja	Ja			Kistbotten. I gravfyllningen påträffades ett kisthandtag. Överlagrades av grav i sektion.
778	Nedgrävning	0,13 m bred		Nej	Nej		788	Hör möjligen ihop m 794.
788	Grav	0,42 m bred		Nej	Ja	778, 794	602	Inga rester av skelett el kista.
794	Nedgrävning	0,17 m bred		Nej	Nej		788	Hör möjligen ihop m 778.
801	Grav	0,22 m bred		Nej	Ja		602, 741	Trärester m spetsig huvudände.
808	Grav	0,4 m bred		Nej	Ja	812	695	Nedgrävning, fragmenterat skelett, trärester.
765	Grav	0,45 m bred		Nej	Ja		674	Kistbotten.
769	Grav	0,42 m bred		Ja	Ja		678	Kistbotten och kistspik i SÖ hörnet.

Kontext	Typ	Dimensioner	Djup/m	Fynd	Undersökt	Över	Under	Anmärkning
774	Grav	0,27 m bred		Ja	Ja			Kistbotten. I gravfyllningen påträffades ett kisthandtag. Överlagrades av grav i sektion.
778	Nedgrävning	0,13 m bred		Nej	Nej		788	Hör möjligen ihop m 794.
788	Grav	0,42 m bred		Nej	Ja	778, 794	602	Inga rester av skelett el kista.
794	Nedgrävning	0,17 m bred		Nej	Nej		788	Hör möjligen ihop m 778.
801	Grav	0,22 m bred		Nej	Ja		602, 741	Trärester m spetsig huvudände.
808	Grav	0,4 m bred		Nej	Ja	812	695	Nedgrävning, fragmenterat skelett, trärester.
812	Grav	0,43 m bred	0,05	Nej	Ja		808	Färgning, rundade hörn.
823	Grav	0,27 m bred		Ja	Ja			Trärester m kistspik i läge. Fylln: Gråbrun sandig silt.
829	Grav	1,15x0,25 m		Ja	Ja		728	Delvis söndergrävd, fragmenterade skelettdelar, trärester, kistspik, 2 kisthandtag.
838	Grav	0,88x0,29 m		Nej	Ja		728	Barngrav, ben- och trärester.
845	Grav	0,23 m bred		Nej	Ja		695	Fragmenterade skelettdelar och trärester.
854	Grav	0,39 m bred		Nej	Ja		699	Nedgrävning, fragment av kista och skelett.
872	Grav	0,42 m bred		Nej	Ja			Kistbotten, del av huvudände synlig i schaktet.
1147	Stolphål	0,6 m	0,4	Nej	Ja		602	Mörkbrun, svämmig silt.
Ej inmätt	Grav			Nej	Nej			Träkista, endast dokumenterad i sektion.
Ej inmätt	Grav			Nej	Nej			Träkista, endast dokumenterad i sektion.
Ej inmätt	Grav			Nej	Nej			Träkista, endast dokumenterad i sektion.
Ej inmätt	Grav			Nej	Nej			Träkista, endast dokumenterad i sektion.
Ej inmätt	Grav			Nej	Nej			Träkista, endast dokumenterad i sektion.

Norr om långhuset (S885)

Kontext	Typ	Dimensioner	Djup/m	Fynd	Undersökt	Över	Under	Anmärkning
891	Grav	0,4 m bred	0,6	Nej	Ja			Fylln: ljus silt, fragment av kranium och flisor av tänder, tunt fett svart lager under skelettrester. Endast svepning?
895	Grav	0,4 m bred	0,6	Nej	Ja			Fylln: ljus silt, fragment av kranium, tunt fett svart lager underst. Endast svepning?
899	Grav	0,4 m bred		Nej	Ja			Fylln: ljus silt, skelettrester, tunt fett svart lager underst. Endast svepning?
903	Grav	0,7 m bred		Nej	Ja	913, 1042		Fylln: ngt mörkare silt, mot botten tunt fett svart lager. Inga ben. Endast svepning?
909	Grav	0,3 m bred	0,55	Nej	Ja	1042		Fylln: ngt mörkare silt, mot botten ett tunt fett svart lager. Inga benrester. Endast svepning.
913	Grav	0,3 m bred		Nej	Ja		903	Fylln: ljus silt, fragmenterade skelettdelar, lårben, skenben och fötter, tunt fett svart lager underst. Endast svepning?

Kontext	Typ	Dimensioner	Djup/m	Fynd	Undersökt	Över	Under	Anmärkning
1042	Grav	0,55 m bred	0,65	Nej	Ja		903, 909	Fylln: ljus silt, rester av kranium och tandflisor, tunt fett svart lager underst.. En ej frambruten hörntand indikerar att det rör sig om en individ under 12 år. Utifrån nedgrävningens bredd kan graven möjligen tolkas som dubbelbegravning.
2057	Grav	0,44 m bred		Nej	Ja			Fylln: gul silt, lite humus, kistrester. Utanför kyrkogårdsbegränsning, troligen sentida.
2061	Lager	0,5 m brett	0,1	Ja	Ja		2175	Består av grågulsvarvt silt, träkol, br lera. Brandlager.
2175	Stolphål	0, 45 m	0,45	Nej	Ja			Stenskott stolphål, i toppen kompakt humus, i övrigt grå silt.

Långhuset (S1154)

Kontext	Typ	Dimensioner	Djup/m	Fynd	Undersökt	Över	Under	Anmärkning
1534	Lager	0,8 m brett		Nej	Ja	1548		Gråvit, kompakt silt.
1548	Lager	0,8 m brett	0,05	Nej	Ja	1664	1534	Brungrå sandig silt, trärester. Jfr 2346
1570	Nedgrävning	0,6 m bred	0,23	Nej	Ja			Oklar funktion, möjligen stenlyft
1664/2460	Grav	0,8 m bred	0,6	Nej	Ja	1681	1548	Fylln: omrörd flammig sandig silt, småsten, kol. Kistrester och omrörda ben i botten.
1671	Lager		0,1	Nej	Ja	1891	1664	Gut homogent sandlager. Sättsand?
1681	Grav	0,3 m bred	0,75	Nej	Ja	2460	1671	Kistrester i botten.
1881	Lager	1,72 m brett	0, 14	Nej	Ja	2256		Brandlager, jmf 1959 och 1983
1891	Lager	0,40 m brett		Nej	Ja	1897, 1901	1671	Omrört flammigt och sandig siltlager.
1897	Lager	0,27 m brett		Nej	Ja		1891	Sotblandat, sandigt siltlager, hör troligen ihop m 1891.
1901	Lager	1,04 m brett		Ja	Ja		1671, 1891	Brun humusblandad, sandig silt. Förhistorisk keramik.
1959	Lager	0,2 m brett		Nej	Ja	1983	1901	Stråk med mer sot och kol än i brandlager 1983.
1972	Grav	0,33 m bred	0,4	Nej	Ja			Fylln: Flammig gulbrun silt, små sotlinser. Inga trä- el benrester Barngrav.
1983	Lager	0,4 m brett	0,08	Ja	Ja		1959	Brandlager; grått siltlager, sot- och kollinser, jmf 1881. Förhistorisk keramik.
2001	Stolphål	0,38x0,2 m	0,2	Nej	Ja	1881		Inga uppgifter betrff fyllning.
2010	Lager	0,57 m brett		Nej	Ja			Grundmurens fyllning fr 1913.
2256	Lager	1,26 m brett	0,1	Nej	Ja		1881	Växthorisont.
2307	Grav	0,45 m bred		Nej	Ja			Skelettresten med otydlig nedgrävning.
2317	Skelett			Nej	Ja			Tillhör 2307.
2321	Skelett			Nej	Ja			Tillhör 2307.
2346	Lager	0,85 m brett		Nej	Ja		2477	Brungrå silt, lite trärester, Jfr 1548.
2356	Grav	0,3 m bred		Nej	Ja		?	Trärester, inga benfragment. Möjlig barngrav.
2450	Grav	0,5 m bred		Nej	Ja		?	Nedgrävning, inga rester av ben eller kista.
2467	Skelett			Nej	Ja			Över- och underarm. Hör ihop med 2471 och 2473.
2471	Skelett			Nej	Ja			Överarm, se ovan.
2473	Skelett			Nej	Ja			Underarm, se ovan.
2477	Lager			Nej	Ja			Ljus, gulvit lera, kompakt. Fläckvis över hela ytan. Jfr 1534.

Forts. Långhuset

Kontext	Typ	Dimensioner	Djup/m	Fynd	Undersökt	Över	Under	Anmärkning
2485	Lager	1,25 m brett		Nej	Ja		?	Inga uppgifter betrif lagerinnehåll.
2508	Grav	0,4x0,2 m		Nej	Ja			Fragmenterade benrester.
2516	Grav	0,45x0,3 m		Nej	Ja		Plint	Kistrester och benfragment.
Ej inmätt	Grav			Nej	Nej			Endast dokumenterad i sektion. Norr om plint.
Ej inmätt	Stolphål			Nej	Nej			Endast dokumenterad i sektion.

Söder om långhuset (S1508)

Kontext	Typ	Dimensioner	Fynd	Undersökt	Över	Under	Anmärkning
1517	Grav	0,24 m bred	Nej	Ja	1521		Barngrav, kistrester och skalle.
1521	Grav	0,45 m bred	Nej	Ja		1521	Endast nedgrävningskant vid huvudände bevarade flisor av tänder. Söndergrävd av 1517.
1528	Grav		Nej	Nej			Endast del av kista synlig, söndergrävd av stenmur från 1913.
1512	Stengrund		Nej	Ja			

Vapenhuset (S1163)

Kontext	Typ	Dimensioner	Djup/m	Fynd	Undersökt	Över	Under	Anmärkning
1	Grav	0,3 m bred	0,4 m	Nej	Ja			Innehöll fragment av lårben, höftben och armbågsben. Ej inmätt.
2	Grav	0,3 m bred	0,5 m	Nej	Ja		1	Innehöll kistbotten samt två lårben. Ej inmätt.
3/1315	Grav	0,35 m bred	0,75 m	Nej	Ja		6	Nedgrävningen innehöll trärester (kistbotten och sidor) och benfragment.
4/1167	Grav	0,5 m bred	0,45 m	Nej	Ja		6, 7	Nedgrävning m raka kanter och plan botten, inga trä- eller benrester.
5/1252	Grav	0,35 m bred	0,5 m	Nej	Ja			Nedgrävningen hade rundade sluttande kanter och plan botten. Innehöll trärester och fragmentariska benrester. Kan ha fortsatt in under långhusmuren.
6	Grav	0,4 m bred	0,55 m	Nej	Ja		1	Innehöll trärester, inga ben. Ej inmätt.
7/1319	Grav	0,45 m bred	0,65 m	Nej	Ja		6	Innehöll trärester (kistbotten och kanter) samt fragment av lårben.

Väster om kyrkan (S630)

Kontext	Typ	Dimensioner	Fynd	Undersökt	Över	Under	Anmärkning
1	Grav	0,27 m bred	Ja	Ja			Kistrester, benfragment, kistspik. Ej inmätt.
2	Grav	0,35 m bred	Ja	Ja	3		Kistrester, ben- och tandfragment, kistspik. Ej inmätt.
3	Grav	0,5 m bred	Ja	Ja		2, 4	Kistrester, tänder, kistspik. Ej inmätt.
4	Grav	0,6 m bred	Ja	Ja	3, 6		Kistbotten, fragment av tänder, kistspik. Ej inmätt.
5	Grav	0,5 m bred	Nej	Ja	7		Kistrester, något bättre bevarade ben- och tandrester. Ej inmätt.
6/670	Grav	0,5 m bred	Ja	Ja	7, 9	4	Kistbotten, med kistspik i läge, inga ben.
7	Grav	0,45 m bred	Nej	Ja		6	Kistrester. Ej inmätt.

Forts. Väster om kyrkan.

Kontext	Typ	Dimensioner	Fynd	Undersökt	Över	Under	Anmärkning
8	Grav	0,3 m bred	Nej	Ja		3, 6	Dåligt bevarade kistrestor, fragmenterade ben. Ej inmätt.
9	Grav	0,28 m bred	Nej	Ja		6, 7	Diffus mörkfärgning, fragmenterade benrester. Omrörd. Ej inmätt.
1609	Gravnedgrävning	0,45 m bred	Ja	Nej			Nedgrävning, 2 kisthandtag.
1613	Grav	0,3 m bred	Nej	Nej			Barngrav; kistrestor.
1617	Gravnedgrävning	0,4 m bred	Nej	Nej			Nedgrävning.
1621	Grav	0,45 m bred	Nej	Nej	1625		Kistrestor (OBS i Intrasis har graven kontext nr 200001).
1625	Gravnedgrävning	0,87 m bred	Nej	Nej		1621	Nedgrävning till 1621.
1629	Gravnedgrävning	0,5 m bred	Nej	Nej			Nedgrävning.
1633	Gravnedgrävning	0,22 m bred	Nej	Nej			Nedgrävning.
1657	Grav	0,5 m bred	Nej	Nej	1651		Kistrestor, se 1651.
1651	Gravnedgrävning	0,65 m bred	Nej	Nej		1657	Nedgrävning till 1657.
1684	Lager	1,49 m brett	Nej	Nej			Gråsvart brandlager, träkol och aska. Jmfr 1735, troligen delar av samma lager.
1735	Lager	0,4 m brett	Nej	Nej			Gråsvart brandlager, träkol och aska. Se 1684.
1753	Gravnedgrävning	0,4 m bred	Nej	Nej			Nedgrävning.
1763	Gravnedgrävning	0,25 m bred	Nej	Nej			Nedgrävning.
1767	Gravnedgrävning	0,5 m bred	Nej	Nej			Nedgrävning.
1771	Gravnedgrävning	0,5 m bred	Nej	Nej			Nedgrävning.
1784	Gravnedgrävning	0,7 m bred	Nej	Nej		1798	Nedgrävning till 1798.
1798	Grav	0,25 m bred	Nej	Nej			Barngrav, kistrestor.
1802	Gravnedgrävning	0,45 m bred	Nej	Nej			Nedgrävning.
1807	Gravnedgrävning	0,75 m bred	Nej	Nej			Nedgrävning.
1814	Grav		Nej	Nej			
1823	Gravnedgrävning	0,4 m bred	Nej	Nej			Nedgrävning.
1829	Gravnedgrävning	0,15 m bred	Nej	Nej			Nedgrävning.
1835	Gravnedgrävning	0,4 m bred	Nej	Nej			Nedgrävning.
1846	Gravnedgrävning	0,57 m bred	Nej	Nej		1854	Nedgrävning till 1854.
1854	Grav	0,3 m bred	Ja	Nej			Rester av kista och kistspik.
1858	Gravnedgrävning	0,42 m bred	Nej	Nej		1862	Nedgrävning till 1862.
1862	Grav	0,27 m bred	Ja	Nej	1858		Kistrestor och kistspik.
1866	Grav	0,2 m bred	Ja	Nej			Barngrav; kistrestor och kistspik.
1875	Grav	0,25 m bred	Nej	Nej			Barngrav; kistrestor.

Klockstapeln (S1077)

Kontext	Typ	Dimensioner	Djup	Fynd	Undersökt	Anmärkning
1097	Klockstapelgrundament	3,5x2,3 m		Ja	Ja	Utgjorde cirka 1/4 av hela fundamentet.
1118	Dike	0,7 m brett	0,5 m	Nej	Ja	Dräneringsdike.

Härd i långhus

Kontext	Typ	Dimensioner	Djup	Fynd	Undersökt	Anmärkning
2223	Härd	1,10x1,33 m	0,35 m	Ja	Ja	Förhistorisk keramik.

Bilaga 2. Fyndtabell

Fnr	Sakord	Material	Antal	Vikt i g	Kontext	Anmärkning
1	Mynt	Koppar	1	4	2010, långhusschaktet.	Ulrika Eleonora, 1 öre km, 1719.
2	Mynt	Koppar	1	4	2010, långhusschaktet.	Ulrika Eleonora, 1 öre km, 1719–20.
3	Mynt	Koppar	2	8	674, schakt S om koret.	Gustav IV Adolf, ½ skilling, 1800–02 samt ½ skilling 1802–03.
4	Mynt	Koppar	1	6	Ytfynd, långhusschaktet.	Karl XI, 1/6 öre sm, 1666.
5	Mynt	Koppar	1	8	Lager 1, korschaktet.	Kristina, ¼ öre, 1635.
6	Mynt	Koppar	1	6	2199, korschaktet.	Karl XI, 1/6 öre sm, 1677.
7	Mynt	Silver	1	1	Lager 1, korschaktet.	Borgarkrigsmynt? 1241–1375 Danmark.
8	Mynt	Koppar	2	6	674, schakt S om koret.	Gustav IV Adolf, ¼ skilling, 1805 samt ¼ skilling 1802–08.
9	Mynt	Koppar	1	12	Lager 1, korschaktet.	Kristina, ¼ öre, 1637.
10	Mynt	Koppar	1	8	Lager 1, korschaktet.	Kristina, ¼ öre, 1634–44.
11	Mynt	Koppar	2	12	Lager 1, korschaktet.	Kristina, ¼ öre, 1635 samt Tjurhuvudbrakteat Mecklenburg, 1 penning 1300-tal.
12	Mynt	Silver	1	1	Lager 1, korschaktet.	Karl XI, 1 öre, 1668.
13	Mynt	Koppar	1	6	Lager 1, korschaktet.	Karl XI, 1/6 öre sm, 1667.
14	Mynt	Koppar	1	11	Lager 1, korschaktet.	Kristina, ¼ öre, 1637.
15	Örhänge	Silver	1	1	708, schakt S om koret.	
16	Örhänge	Silver	1	1	708, schakt S om koret.	
17	Fingerring	Silver	1	1	703, schakt S om koret.	
18	Klocka	Cu-leg	1	56	Lager 1, korschaktet.	Primklocka?
19	Bränd lera	Bränd lera	5	8	2223, härd i långhuset.	
20	Kärl	Keramik	1	4	2223, härd i långhuset.	Förhist. Keramik.
21	Ben	Ben	4	1	2223, härd i långhuset.	
22	Bränd lera	Bränd lera	1	11	Lager 1, korschaktet.	
23	Kärl	Keramik	1	13	1983, långhusschaktet.	Övergången mellan 1901 och 1983. Förhist. Keramik.
24	Kärl	Keramik	1	7	1983, långhusschaktet.	Se ovan. Förhist. Keramik.
25	Kärl	Keramik	1	3	1983, långhusschaktet.	Se ovan. Förhist. Keramik.
26	Fingerring	Cu-leg	1	1	708, schakt S om koret.	
27	Beslag	Järn	2	11	Lager 1, korschaktet.	
28	Oident	Järn	4	105	Lager 1, korschaktet.	
29	Spik	Järn	3	43	Lager 1, korschaktet.	
30	Kärl	Keramik	1	4	Lager 1, korschaktet.	CII Stengods.
31	Fönsterglas	Glas	1	4	Lager 1, korschaktet.	
32	Spik	Järn	1	3	Lager 1, korschaktet.	
33	Oident	Järn	2	22	Lager 1, korschaktet.	
34	Spik	Järn	3	23	Lager 1, korschaktet.	
35	Oident	Järn	1	12	Lager 1, korschaktet.	
36	Spik	Järn	1	2	Lager 1, korschaktet.	
37	Spik	Järn	1	2	Lager 1, korschaktet.	
38	Kärl	Keramik	1	13	Lager 1, korschaktet.	Förhist. Keramik.
39	Oident	Järn	1	14	Lager 1, korschaktet.	
40	Spik	Järn	1	10	Lager 1, korschaktet.	
41	Spik	Järn	1	5	Lager 1, korschaktet.	
42	Bleck?	Cu-leg	1	1	Lager 1, korschaktet.	
43	Spik	Järn		12	Lager 1, korschaktet.	
44	Spik	Järn	1	4	Lager 1, korschaktet.	
45	Bleck?	Cu-leg	3	1	Lager 1, korschaktet.	
46	Spik	Järn	1	9	Lager 1, korschaktet.	
47	Oident	Järn	1	13	Lager 1, korschaktet.	
48	Oident	Järn	1	8	Lager 1, korschaktet.	
49	Spik	Järn	1	8	Lager 1, korschaktet.	
50	Spik	Järn	2	10	Lager 1, korschaktet.	
51	Beslag	Cu-leg	1	1	Lager 1, korschaktet.	Med påmålad blomma.

Fnr	Sakord	Material	Antal	Vikt i g	Kontext	Anmärkning
52	Spik	Järn	1	11	Lager 1, korschaktet.	
53	Spik	Järn	2	16	Lager 1, korschaktet.	
54	Spik	Järn	2	2	Lager 1, korschaktet.	
55	Oident	Järn	1	15	Lager 1, korschaktet.	
56	Oident	Järn	2	11	Lager 1, korschaktet.	
57	Oident	Järn	1	8	Lager 1, korschaktet.	
58	Spik	Järn	1	12	Lager 1, korschaktet.	
59	Oident	Järn	1	8	Lager 1, korschaktet.	
60	Kisthandtag	Järn	1	236	Lager 1, korschaktet.	
61	Spik	Järn	3	13	Lager 1, korschaktet.	
62	Spik	Järn	2	14	Lager 1, korschaktet.	
63	Spik	Järn	2	11	Lager 1, korschaktet.	
64	Oident	Järn	2	16	Lager 1, korschaktet.	
65	Spik	Järn	1	5	Lager 1, korschaktet.	
66	Oident	Järn	1	3	Lager 1, korschaktet.	
67	Oident	Järn	1	7	Lager 1, korschaktet.	
68	Nyckel	Järn	1	178	Ytfynd, vapenhuset.	
69	Utgår					
70	Klädesplagg	Textil	1	1	674, schakt S om koret.	
71	Knapp	Cu-leg	1	5	703, schakt S om koret.	Dubbelknapp.
72	Kärl	Keramik	1	7	Under A1566 vid V schaktkanten, koret.	Förhist. Keramik.
73	Kärl Fönsterglas	Glas	1	1	2199, korschaktet.	
74	Slagg	Slagg	1	3	Grav 1, vapenhuset.	
75	Bleck	Cu-leg	1	19	1913 års schakt i vapenhuset.	
76	Dräknål	Cu-leg?	1	1	Lösfynd, schakt S om koret.	
77	Kisthandtag	Järn	1	191	864, schakt S om koret.	
78	Kärl	Keramik	1	2	1983, långhusschaktet.	Förhist. Keramik.
79	Kärl	Keramik	1	9	2016, schakt N om sakristian.	Förhist. Keramik.
80	Kisthandtag	Järn	1	173	746, schakt S om koret.	
81	Kisthandtag	Järn	1	160	699, schakt S om koret.	
82	Kisthandtag	Järn	1	167	699, schakt S om koret.	
83	Kisthandtag	Järn	1	163	746, schakt S om koret.	
84	Kisthandtag	Järn	1	202	774, schakt S om koret.	
85	Kisthandtag	Järn	1	169	829, schakt S om koret.	
86	Kisthandtag	Järn	1	249	703, schakt S om koret.	
87	Kisthandtag	Järn	1	183	829, schakt S om koret.	
88	Kisthandtag	Järn	1	235	699, schakt S om koret.	
89	Kisthandtag	Järn	1	201	746, schakt S om koret.	
90	Kisthandtag	Järn	1	138	746, schakt S om koret.	
91	Kisthandtag	Järn	1	189	746, schakt S om koret.	
92	Kisthandtag	Järn	1	165	746, schakt S om koret.	
93	Spik	Järn	63	610	1097, klockstapel.	
94	Kärl	Keramik	1	3	1097, klockstapel.	BII:4
95	Fönsterglas	Glas	5	13	1097, klockstapel.	
96	Butelj	Glas	4	137	1097, klockstapel.	
97	Beslag	Järn	4	172	1097, klockstapel.	
98	Hake	Järn	1	184	1097, klockstapel.	
99	Oident	Järn	13	119	1097, klockstapel.	
100	Kisthandtag	Järn	2	175	1609, korschaktet.	
101	Kisthandtag	Järn	1	364	1566, korschaktet.	
102	Kisthandtag	Järn	1	389	1566, korschaktet.	
103	Kisthandtag	Järn	1	208	1566, korschaktet.	
104	Kisthandtag	Järn	1	373	1566, korschaktet.	
105	Kisthandtag	Järn	1	775	2199, korschaktet.	
106	Kisthandtag	Järn	1	834	2199, korschaktet.	

Fnr	Sakord	Material	Antal	Vikt i g	Kontext	Anmärkning
107	Oident	Bly	38	752	Lösfynd, schakt S om kor – N delen.	Gallerrester?
108	Spröjs	Bly	1	43	Lösfynd, schakt S om kor – N delen.	
109	Fönsterglas	Glas	4	7	Lösfynd, schakt S om kor – N delen.	
110	Beslag	Järn	1	13	Lösfynd, schakt S om kor – N delen.	
111	Spik	Järn	39	283	Lösfynd, schakt S om kor – N delen.	
112	Kisthandtag	Järn	1	487	Lager 1, korschaktet.	
113	Oident	Järn	1	155	Nedgrävning för mur S om kor.	
114	Kärl	Glas	1	2	Nedgrävning för mur S om kor.	
115	Kärl	Keramik	1	8	Nedgrävning för mur S om kor.	Fajans.
116	Oident	Järn	2	71	Nedgrävning för mur S om kor.	
117	Spik	Järn	5	63	Nedgrävning för mur S om kor.	
118	Mynt	Metall	3	16	1913 års schakt, vapenhuset.	Nutida.

Bilaga 3. Provtabell

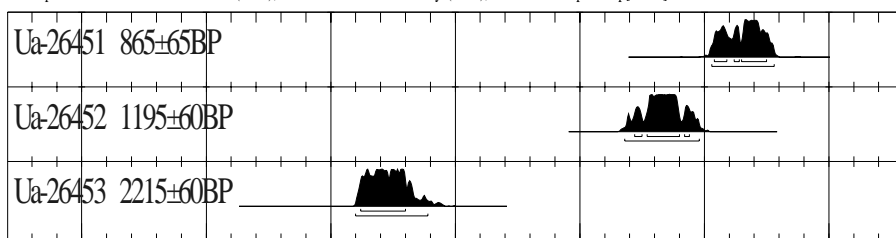
Prov nr	Kontext		Anmärkning
PK 1928	1684	Brandlager V om kyrkan.	
PK 1929	1735	Brandlager V om kyrkan.	¹⁴ C-resultat: Med 95,4 % säkerhet 1030–1280 e.Kr.
PK 1933	1920	Grav i korschakt.	
PK 1934	1920	Grav i korschakt.	
PK 1957	1945	Norra stolphålet i korschakt.	
PK 1958	1881	Brandlager i långhusschakt.	
PK 1982	1959	Brandlager i långhusschakt.	¹⁴ C-resultat: Med 95,4 % säkerhet 680–980 e.Kr.
PK 2009	2001	Stolphål i långhusschakt.	
PK 2070	2061	Brandlager i schakt N om långhus.	
PK 2299	2276	Södra stolphålet i korschakt.	
PK 2345	2325	Södra stolphålet i korschakt.	
PK 2396	2223	Härd i långhuset.	¹⁴ C-resultat: Med 95,4 % säkerhet 400–110 f.Kr.

Bilaga 4. Kalibrerade ¹⁴C-resultat

Prov nr	Kontextnr	Kontext typ	Lab. nr	BP ålder	Avvikelse	Kal 1 sigma	Kal 2 sigma
1929	1735	Brandlager	Ua-26451	865	65	1040–1250 AD	1030–1280 AD
1982	1959	Brandlager	Ua-26452	1195	60	720–940 AD	680–980 AD
2396	2223	Härd	Ua-26453	2215	60	380–200 BC	400–110 BC

References - Atmospheric data from Stuiver et al. (1998); OxCal v3.5 Bronk Ramsey (2000); cu" r:4 sd:12 prob usp[chron]

Atmospheric data from Stuiver et al. (1998); OxCal v3.5 Bronk Ramsey (2000); cub r:4 sd:12 prob usp[chron]

1500CalBC 1000CalBC 500CalBC CalBC/CalAD 500CalAD 1000CalAD 1500CalAD

Calibrated date